

בס"ד, ערב ש"ק לסדר "זכרון לבני ישראל" מטות-מסעי, תשפ"ה

"הקתילוק ויהלומי המעבדה"¹

בעל חיים, הוא ניזון מהצומח ואיננו 'בשר', אבל במכונת יהלומי המעבדה, משתמשים באותו חומר גלם ממנו נוצרים היהלומים במעבה האדמה, רק שהיא עושה זאת במהירות ובזול וכיון שמדובר באותו חומר עצמו, מה לי אם התהליך התרחש באדמה ומה לי אם נעשה באמצעות מכונה !?

הקתילוק תהה, אפשר שתורה הקפידה על אבנים שבשעת בריאת העולם כבר נבראו ולא שהתהליך ליצורם קורה עתה² ? ולא היה בידו להכריע.

הם טענו: "לירושלים המקודשת לאכילת קדשים קלים ומעשר שני צריכה להיות חומה, לעתיד לבוא זו תהיה חומת אש מאת הקב"ה (זכריה ב, ט) אם חומת נס מועילה כחומה רגילה, ק"ו שאבנים טובות מהטבע כשרות" ! הוא נזכר בחומה נוספת שנאמרה בנביא: "וְשָׁמַתִּי כְּדָד שְׁמִשְׁתִּי וְשָׁעֲרִי לְאַבְנֵי אֶקֶדַח וְכָל גְּבוּלִי לְאַבְנֵי חֲפָץ (ישעיה נד) – האפשרות ליצר אבנים רבות כאלו תוכל להיות כשמחירם ירד, ואולי מכאן 'רמז' לאבני מעבדה. אולם הוא דחה ראיה זו, יתכן שהקב"ה הוא שיעשה זאת בדרך נס, או יתכן שמחירי יהלומי המכרות היקרים יוזלו מאד.

הקתילוק העביר את השאלה לממונים עליו שהם הסגן ומעליו הכהן גדול³ ובעז"ה נזכה במהרה לתשובתם !

הקתילוק החדש שבמקדש (ממונה על האוצרות, תחתיו אמרכלים ותחתיו הגזברים⁴), עבר על החשבונות והתעורר חשד. המחיר ששולם עבור אבני החושן היקרות היה זול מכל ההערכות שהיו בידו, ואולי הקניין קנה תחליפים זולים, ועוד נותר לו עבור כיסו...

הוא כעס על עצמו שמחשבה שכזו עלתה בליבו שהרי "באמונה הם עושים" (מ"ב יב טז). אולם הוא נזכר בדברי ר' אלעזר: "אע"פ שיש לו לאדם גזבר נאמן בתוך ביתו - יצור וימנה" (ב"ב ט).

בבדיקה התברר שאנשי הרכש של המקדש נאמנים. הם קנו מכונה ליצור יהלומי מעבדה ויצרו את אבני האפוד והחושן והוזילו במאד את העלויות !

יתירה מזו המכונה שימשה מקור הכנסה למקדש ויצרה יהלומים לכל דורש, דבר שהעלה שאלה האם אין איסור 'מעילה' בשימוש במכונת המקדש לצרכי חולין - הוא רשם לעצמו לבדוק את הענין.

אבל השאלה שהטרידה את מנוחת הקתילוק היתה שונה, כהן גדול נושא את אבני האפוד והחושן שמקורם במעבדה. ברור שבזמן התורה לא היו אבנים שכאלו ושמה תורה הקפידה על אבני מחצב ממכרות בדוקא !!

הוא פנה לאחראים על רכישת המכונה והם לא הבינו את הבעיה. לדבריהם, גם אם ננקוט ש"בשר מתורבת" איננו בשר על פי הלכה, למרות שהוא מריקמה של

¹ תודה לבן דודי ר' יעקב יהודה שליט"א על ההסברים אודות יצור היהלומים.

² משנה שקלים ה,ב. הלכות כלי מקדש פ"ד. וע"ע אנציקלופדיה לתארי כבוד בישראל בערכו.

³ במעשה בראשית העולם נברא "בוגר", כך שגם דבר שנראה שעבר תהליכים של 'מיליוני שנים' עד שנוצר, – בשעת הבריאה כבר נוצר כך – עיין חב"דפדיה ערך 'גיל העולם'.

⁴ המהרש"א בח"א פסחים נ, מגילה ו, ב"ב עה: הבין כפשוטו (אמנם כתב זאת בחידושי אגדות).

⁵ עיין בהערה הקודמת.